

ฤ “อาเซียน” คือ “ความเป็นอื่น”: กรณีศึกษาเวียดนามในนวนิยายไทย เรื่อง เมืองเสนาหา

Or ‘ASEAN’ is ‘Otherness’? : A Case Study of Vietnam in Thai Novel ‘Muang Sa Ne Ha’

ธงชัย แซ่เจี๋ย

โปรแกรมวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
thongchia@npru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้ใช้นวนิยายไทยเรื่อง เมืองเสนาหา เป็นกรณีศึกษาถึงความหมายที่แฝงอยู่ในนวนิยายโดยใช้แนวคิดสัญศาสตร์โครงสร้างและคติบูรพนิยม ผลการวิจัยพบว่า นวนิยายเรื่องนี้นำเสนอเรื่องราวความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครไทยและเวียดนามภายใต้แนวคิด “เพื่ออาเซียน” แต่ความหมายแฝงที่ปรากฏอยู่ในโครงสร้างของนวนิยายเผยให้เห็นถึงสถานะที่ “เหนือกว่า” ของ “ไทย” ขณะที่สถานะของ “เวียดนาม” เป็นสถานะที่ “ด้อยกว่า” อย่างสิ้นเชิง ทั้งหมดนี้เป็นผลมาจากการประกอบสร้างความเป็นไทยตามตรรกะของ “โลกตะวันตก” ขณะเดียวกันก็ประกอบสร้างภาพแทนเวียดนามให้กลายเป็น “ตะวันออก” หรือก็คือ “ความเป็นอื่น” (otherness) จากความเป็นไทย

คำสำคัญ: สัญศาสตร์โครงสร้าง คติบูรพนิยม ความเป็นอื่น เวียดนาม นวนิยายไทย

Abstract

This article use Thai novel, Muang Sa Ne Ha, as a case study of connotation in this novel through structural semiotics and orientalism. The result show that connotation of novel's structure reveal higher status of 'Thai' and lower status of 'Vietnam', although the story of novel present relationship between Thai and Vietnamese characters under concept 'for ASEAN'. It's the result of construction Thainess as 'occidental' and construct representation of Vietnam as 'oriental', or being 'otherness' from Thainess.

Keywords: Structural semiotics, Orientalism, Otherness, Vietnam, Thai novel

1. บทนำ

ไทยและเวียดนาม* สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ.2519 และเพิ่งจะเฉลิมฉลองครบรอบความสัมพันธ์ 35 ปีไปเมื่อพ.ศ.2554 โดยภาพรวมแล้วความสัมพันธ์ระหว่างไทยและเวียดนามอยู่ในระดับที่ดีมาก ไม่มีปัญหาสำคัญค้างคา การพัฒนาความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างสองประเทศตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาเป็นการพัฒนาความร่วมมือบนผลประโยชน์ร่วมกันในเชิง “หุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์” (วิทย์ บัณฑิตกุล, 2555, น.182) [1]

เมื่อประเทศต่างๆ ในภูมิภาคอาเซียนจะต้องรวมตัวกันเพื่อก้าวเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) นั้น การสร้างความเข้าใจด้านต่างๆ ในกลุ่มประเทศสมาชิกถือเป็นเรื่องสำคัญ เพราะการรวมตัวเป็นประชาคม

* คำว่า “เวียดนาม” ในบทความนี้จะหมายถึงสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามโดยตลอด

อาเซียนนั้นก็เพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองและขีดความสามารถการแข่งขันบนเวทีระหว่างประเทศ รวมถึงเพื่อเพิ่มความสามารถในการรับมือกับปัญหาใหม่ๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อถึงภูมิภาค บรรดาประเทศสมาชิกได้รับรองเอกสาร “วิสัยทัศน์อาเซียน 2020” โดยกำหนดเป้าหมายว่า อาเซียนจะเป็นวงสมานฉันท์แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนาอย่างมีพลวัต มุ่งปฏิสัมพันธ์กับประเทศภายนอก และเป็นชุมชนแห่งสังคมที่เอื้ออาทร (ประชาคมอาเซียน, 2555, น.1-4) [2] กล่าวได้ว่าการก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียนนั้นส่งผลกระทบต่อถึงประเทศสมาชิกทุกประเทศอย่างมีอาจหลีกเลี่ยง ไม่เว้นแม้กระทั่งประเทศที่พัฒนาความสัมพันธ์และความร่วมมือในระดับทวิภาคีเช่นไทยและเวียดนาม

การสร้างความเข้าใจระหว่างประเทศสมาชิกมีบทบาทสำคัญที่จะช่วยลด “ผลกระทบ” ที่อาจเกิดขึ้นจากการเป็นประชาคมอาเซียน วิธีการสร้างความเข้าใจนั้นสามารถทำได้หลายวิธี “โครงการวรรณกรรมเพื่ออาเซียน” นับเป็นวิธีหนึ่งที่น่าสนใจ โครงการดังกล่าวเริ่มจัดทำขึ้นในปีพ.ศ.2552 โดยสมาคมอาเซียน-ประเทศไทย มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างมิตรภาพและความเข้าใจระหว่างประเทศสมาชิกของประชาคมอาเซียน ให้สมาชิกแต่ละประเทศได้เรียนรู้ซึ่งกันและกัน อันจะนำไปสู่ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มั่นคง มั่งคั่ง และมีสันติภาพที่ยั่งยืน (ลักษณะจันทร์ เลหาพันธุ์, 2555, น.3-4) [3] จากโครงการดังกล่าวทำให้มีนวนิยาย 2 เล่มออกสู่ตลาดผู้อ่านแล้ว และยังมีผลงานเล่มอื่นๆ ออกมาอีกในอนาคต นอกจากนี้สำนักพิมพ์บางแห่งยังได้จัดพิมพ์นวนิยายภายใต้แนวคิด “เพื่ออาเซียน” ด้วยเช่นกัน

นวนิยาย “เพื่ออาเซียน” ที่ดำเนินเรื่องบนความสัมพันธ์ระหว่างไทยและเวียดนาม และกำลังวางจำหน่ายอยู่ในท้องตลาดขณะนี้มียู่ 2 เรื่อง ได้แก่ *รักในมหานคร* ผลงานการเขียนของประภัสสร เสวิกุล และ *เมืองเสน่ห์หา* ผลงานการเขียนของ “สุริยาทิศ” ทั้งสองเรื่องมีลักษณะบางประการคล้ายคลึงกัน คือ มีตัวละครเอกที่เป็นทั้งชาวไทยและชาวเวียดนาม ตัวละครเอกชาวไทยเดินทางไปเวียดนาม มีเวียดนามเป็นฉากท้องเรื่อง กระนั้นก็ยังมียุคที่แตกต่างกันบางประการ กล่าวคือ *รักในมหานคร* มีฉากท้องเรื่องหลักอยู่ที่กรุงฮานอย เมืองหลวงของเวียดนาม ขณะที่ *เมืองเสน่ห์หา* มีฉากท้องเรื่องหลักอยู่ที่นครโฮจิมินห์ซึ่งเป็นเมืองเศรษฐกิจที่สำคัญ

บทความนี้ใช้ *เมืองเสน่ห์หา* เป็น “กรณีศึกษา” เนื่องจากผู้วิจัยมีประสบการณ์การสอนภาษาไทยและการใช้ชีวิตที่นครโฮจิมินห์เป็นเวลาประมาณ 1 ปี ทำให้สามารถ “เข้าถึง” ฉากและสถานที่ต่างๆ ที่กล่าวถึงในเรื่องได้ อีกทั้งเมื่อเปรียบเทียบนวนิยายทั้งสองเรื่องแล้ว *เมืองเสน่ห์หา* มีข้อควรพิจารณาอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อสร้างสรรค์ภายใต้แนวคิด “เพื่ออาเซียน”

2. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แนวคิดสัญศาสตร์โครงสร้าง (structural semiotics) และคติบูรพนิยม (orientalism) ซึ่งสามารถใช้ร่วมกันและอธิบายความหมายของตัวบท (text) ที่เป็นกรณีศึกษาได้

แนวคิดสัญศาสตร์โครงสร้างมุ่งมองกระบวนการประกอบสร้างความหมายในตัวบท โดยไม่หยุดอยู่ที่เพียงความหมายที่เรื่องเล่าถ่ายทอดออกมาตามเนื้อเรื่อง แต่ถือว่ามันเป็นเพียงข้อมูลเบื้องต้นที่นำมาพิจารณา เพื่อที่จะก้าวไปสู่ความหมายอันเกิดจาก “โครงสร้าง” ต่อไป เนื่องจากตัวบททางศิลปะต่างๆ เป็นวัตถุที่ประกอบสร้างขึ้นด้วยคติทางวัฒนธรรม และทำหน้าที่สื่อความหมายเชิงค่านิยมหรืออุดมการณ์ระหว่างผู้คนในสังคมโดยผ่านการกลั่นกรองและปรุงแต่งแปลงโฉม แนวคิดดังกล่าวถือกำเนิดขึ้นจากความคิดและการวางรากฐานของเฟร์ดีนันด์ เดอ โซซูร์ (Ferdinand de Saussure) บิดาของวิชาภาษาศาสตร์ทั่วไป (นพพร ประชากุล, 2552, น.235-262) [4] ในการวิเคราะห์อาจใช้ “ผังการแสวงหา” หรือ “สี่เหลี่ยมสัญศาสตร์” เพื่อให้ให้เห็นความหมายของตัวบทมากขึ้นได้ ดังจะแสดงต่อไปข้างหน้า

ส่วนคติบูรพนิยมเป็นวิธีการทำความเข้าใจ “โลกตะวันออก” (the orient) ที่อยู่บนฐานคิดที่ว่า “โลกตะวันออก” เป็นสถานที่พิเศษในประสบการณ์ของชาวตะวันตกและชาวยุโรป เนื่องจากดินแดนส่วนใหญ่ในแถบนี้เป็นดินแดนใต้อาณานิคมที่ทั้งยิ่งใหญ่ที่สุด ร่ำรวยที่สุด และเก่าแก่ที่สุด เป็นแหล่งอารยธรรมและภาษา มีวัฒนธรรมที่น่าตื่นตาตื่นใจ ทั้งยังมีภาพของ “ความเป็นอื่น” (the other) ซึ่งทั้งลึกซึ้งที่สุดและชวนให้ตื่นตระหนกที่สุดด้วย ยิ่งไปกว่านั้น “โลกตะวันออก” ยังช่วยนิยาม “โลกตะวันตก” ว่าเป็นนิเสธหรือมีความขัดแย้งกับ “โลกตะวันออก” ในลักษณะตรงข้ามกันอย่างสิ้นเชิง ทั้งในแง่ภาพลักษณ์ความคิด บุคลิกลักษณะ และประสบการณ์ชีวิต กล่าวได้ว่า “โลกตะวันออก” เป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับนิยาม “ความ

ศิริไลซ์ และวัฒนธรรมของ “โลกตะวันตก” คติบุรพนิยามอธิบายและนำเสนอภาพแทน วัฒนธรรมหรืออุดมการณ์ต่างๆ ใน “โลกตะวันออก” กระทั่งกลายเป็นวาทกรรมชุดหนึ่งที่ตั้ง “โลกตะวันออก” ขึ้นมา (Said, 2003, pp.1-2) [5] เช่นหากกล่าว “โลกตะวันออก” เป็นดินแดนที่ใช้อำนาจเผด็จการ ก็จะนิยาม “โลกตะวันตก” ได้ว่าเป็นดินแดนแห่งประชาธิปไตย หรือหากกล่าว “โลกตะวันออก” เป็นผู้หญิงที่อ่อนแอและช่วยเหลือตนเองไม่ได้ ก็จะนิยาม “โลกตะวันตก” ได้ว่าเป็นผู้ชายที่มีความเข้มแข็ง มีความเป็นผู้นำ ช่วยเหลือผู้อื่นได้ ทำให้ “โลกตะวันออก” ต้องมี “โลกตะวันตก” คอยชี้นำ เป็นต้น

งานวิจัยนี้ประยุกต์แนวคิดดังกล่าวข้างต้นมาใช้อธิบายความหมายของนวนิยายเรื่อง *เมืองเสนาหัว* โดยขอเสนอว่า ความหมายของนวนิยายเรื่องดังกล่าวเป็นผลมาจากการประกอบสร้างความเป็นไทยตามตรรกะของ “โลกตะวันตก” ขณะเดียวกันก็ประกอบสร้างภาพแทนให้เวียดนามกลายเป็นตะวันออก (orientalized) หรือ “เป็นอื่น” จากความเป็นไทย

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธีวิจัยเอกสาร (documentary research) โดยเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (descriptive analysis)

4. ผลการวิจัย

เมืองเสนาหัว เล่าเรื่องราวของ “โนนลา” ลูกสาว “คุณเกษม” เจ้าของร้าน “กามเอน” ซึ่งเป็นร้านตัดชุดอ่าวสวยและชายของที่ระลึกในนครโฮจิมินห์ ร้านดังกล่าวกำลังประสบภาวะวิกฤต เนื่องจากกระแสแฟชั่นชุดชนสัตรีที่นำเข้ามาตีตลาดโดย “อลิษา” นักธุรกิจหญิงไทยแห่งร้าน “วรมันตรา” ทำให้ชาวเวียดนามเลิกใส่ชุดอ่าวสวยและหันไปใส่ชุดชนสัตรีกันเกือบหมด จนเมื่อโนนลาได้พบกับ “อศันย์” ดาราหนุ่มชาวไทย น้องชายแท้ๆ ของอลิษา ซึ่งได้มาขอให้โนนลาพาเขาและหลานชายเที่ยวในเวียดนาม โนนลาตกลงทำตามคำขอโดยมีเงื่อนไขว่า อศันย์จะต้องใส่ชุดประจำชาติเวียดนามระหว่างเที่ยวและบันทึกภาพวีดิทัศน์เพื่อเผยแพร่ในโลกอินเทอร์เน็ตและเพื่อขอบคุณการใส่ชุดอ่าวสวยกลับคืนมา เมื่ออศันย์ทำตามเงื่อนไขดังกล่าว ชาวเวียดนามจึงเริ่มยุติการใส่ชุดชนสัตรีจากร้านวรมันตราและหันกลับไปใส่ชุดอ่าวสวยจนร้านวรมันตราต้องปิดกิจการ เหตุการณ์ดังกล่าวทำให้อลิษาโกรธแค้นอศันย์และโนนลามากจนต้องออกตามหาทั้งสองโดยหมายจะให้อศันย์ใช้ความเป็นดาราที่คนเวียดนามนิยมมากอบกู้ธุรกิจคืน แต่เพราะไม่เคารพความแตกต่างทางวัฒนธรรมของอลิษาเอง จึงทำให้อุบัติการณ์ที่เวียดนามและไทยต้องปิดตัวลง ส่วนอศันย์ก็ได้ครองรักกับโนนลาในที่สุด

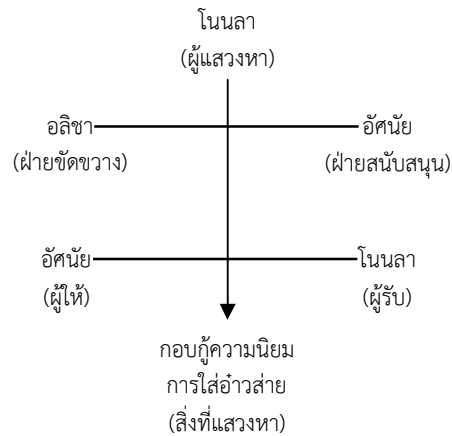
นวนิยายเรื่อง *เมืองเสนาหัว* นำเสนอเนื้อหาภายใต้โครงเรื่องที่ไม่แตกต่างจากนวนิยายพาฝันทั่วไป กล่าวคือ เป็นนวนิยายที่มุ่งฉายให้เห็นภาพด้านงามมากกว่าด้านที่ไม่สวยงาม เนื้อเรื่องนำเสนอให้เห็นความทุกข์ของตัวละครเอกในตอนต้น ก่อนที่จะได้รับความสุขสมปรารถนาตอนท้ายเรื่อง ตัวละครมีลักษณะดีเด่นหรือร้ายกาจอย่างใดอย่างหนึ่งชัดเจน และหากตัวละครร้ายไม่กลับใจเป็นคนดีก็จะได้รับโทษทัณฑ์อย่างสาสม กระนั้นก็ดี เมื่อพิจารณานวนิยายในฐานะที่เป็นตัวบทโดยใช้แนวคิดสัญศาสตร์โครงสร้างและคติบุรพนิยามแล้วพบว่า นวนิยายเรื่องนี้นำเสนอ “สาร” ที่มีนัยอันมีความมองข้ามเป็นอย่างยิ่ง ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

[†] นักวัฒนธรรมศึกษาเช่นสจิวต ฮอลล์ อธิบายถึงภาพแทน (representation) ว่าคือการผลิตสร้างความหมายโดยใช้ระบบสัญลักษณ์ เพื่อพยายามจะเชื่อมโยงแนวคิดเข้ากับระบบสัญลักษณ์ หรือเพื่อนำเสนอแนวคิดผ่านระบบสัญลักษณ์นั้น การนำเสนอภาพแทนเป็นกระบวนการที่แฝงไว้ซึ่งการผลิตความหมาย ผู้นำเสนอภาพแทนจะใส่ความหมายลงไปในการบวนการนำเสนอ และทำให้สิ่งต่างๆ ที่มีได้มีความหมายในตัวเองนั้นกลับมีความหมายขึ้นมา (Hall, 1997, pp.15-25)[6] ภาพแทนที่นำเสนอขึ้นเป็นผลจากมุมมองของผู้แต่งโดยเฉพาะ เป็นของใหม่ที่ไม่ใช่ของเดิม (ธเนศ วงศ์ยานนาวา, 2551, น.33)[7] ทั้งยังเกี่ยวข้องกับกรอบวาทกรรมหนึ่งๆ อย่างเลี่ยงไม่ได้

[‡] วาทกรรมเป็นความรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ได้รับการนิยามว่าเป็นความจริงภายใต้กรอบความรู้แบบหนึ่ง ด้วยปฏิบัติการของความสัมพันธ์เชิงอำนาจในการนิยามความหมาย (อานันท์ กาญจนพันธ์, 2552, น.60)[8] จากแนวคิดเรื่องวาทกรรมทำให้สามารถพิจารณาได้ว่าวรรณกรรมนั้นมิได้เป็นสิ่งที่นำเสนอความจริงในอุดมคติเกี่ยวกับชีวิตและความเป็นอยู่ของมนุษย์อีกต่อไป แต่วรรณกรรมเป็นการนำเสนอ “ระบอบแห่งความจริง” ที่ผู้แต่งเชื่อเนื่องจากอยู่ในกรอบวาทกรรมหนึ่งๆ (สุรเดช โชติอุดมพันธ์, 2551, น.3)[9]

4.1 โครงสร้างของความหมายใน *เมืองเสนาหา*

บรรดาเรื่องเล่าส่วนใหญ่ในโลกนี้ เมื่อวิเคราะห์ลึกลงไปถึงระดับหนึ่งจะพบว่าล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องของการแสวงหา บางสิ่งบางอย่างซึ่งผู้แสวงหาปรารถนาจะให้ได้มา การแสวงหาดังกล่าวจะดำเนินไปโดยได้รับความช่วยเหลือเกื้อกูลในด้านหนึ่ง และจะถูกกีดกันขัดขวางในอีกด้านหนึ่ง และในท้ายที่สุด หากการแสวงหาประสบความสำเร็จก็จะมีผู้มอบสิ่งที่แสวงหา นั้นให้ โดยที่ผู้รับประโยชน์อาจจะรวมไปถึงผู้อื่นนอกเหนือจากตัวผู้แสวงหา (นพพร ประชากุล, 2552, น.251-252) เมื่อพิจารณา “การแสวงหา” ในนวนิยายเรื่อง *เมืองเสนาหา* สามารถแสดงผังการแสวงหาได้ ดังนี้

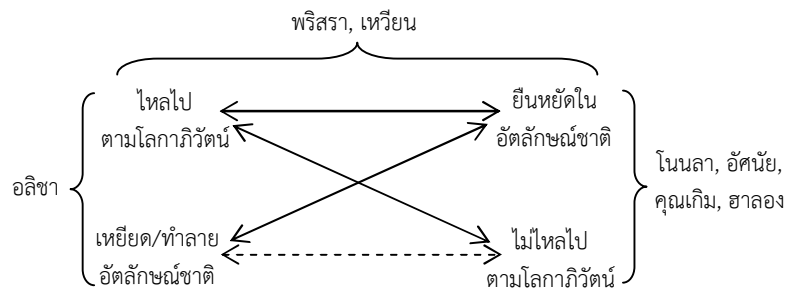

ภาพที่ 1 ผังการแสวงหาจากนวนิยายเรื่อง *เมืองเสนาหา*

จากภาพข้างต้นจะเห็นได้ว่า นวนิยายเรื่อง *เมืองเสนาหา* นำเสนอเรื่องราวของโนนลาในฐานะเป็นผู้แสวงหา สิ่งที่ต้องการดังกล่าวกำลังแสวงหา ก็คือการกอบกู้ความนิยมการใส่อาวุธที่เสื่อมคลายไปจากวิถีชีวิตของชาวเวียดนาม ดังที่เธอกล่าวว่า “ฉันจะเรียกพื้นที่ของค่านิยมกลับคืนมา. . .ภาพที่สวยงาม ที่คนบนโลกเกือบจะลืมไปแล้วว่าเคยปรากฏอยู่ที่นี้ ภาพของอารยธรรม กลืนหายที่หายมาจากสังคมเมือง” (สุริยาทิศ, 2556, น.79-81) อุปสรรคสำคัญซึ่งเป็นฝ่ายขัดขวางโนนลา ก็คืออลิชา นักธุรกิจไทยที่นำกระแสแฟชั่นชุดขนสัตว์เข้ามาเผยแพร่และทำให้ชาวเวียดนามเลิกใส่ชุดอาวุธ “ฉันจะรังสรรค์เมืองนี้ให้สวยงามไปด้วยอารยธรรมของวรมันตรา ฉันจะทำให้ทุกคนยอมรับในตัวฉัน” (สุริยาทิศ, 2556, น.13)[10] จนเมื่อโนนลาได้พบอัศนัยและทำข้อตกลงร่วมกัน อัศนัยจึงเป็นฝ่ายสนับสนุนการกอบกู้ความนิยมการใส่อาวุธ โดยใส่ชุดประจำชาติของเวียดนามขณะไปเที่ยวตามสถานที่ต่างๆ พร้อมบันทึกภาพวิดีโอเผยแพร่ในอินเทอร์เน็ต ทำให้ชาวเวียดนามหันกลับมาใส่ชุดอาวุธซึ่งเป็นชุดประจำชาติ “ฝูงชนราวี่สิบคน. . .กำลังยืนรออยู่หน้าร้านเกมเอนด้วยท่าทางมุ่งมาดปรารถนาในของบางอย่าง. . .หลายนางซุ่มซื้อไม้เข้าไปในร้าน อลิชามองตาม เห็นชุดอาวุธทั้งที่แขวนอยู่หน้ากระຈก บนตัวหุ่น และราวแขวน” (สุริยาทิศ, 2556, น.128-129) แม้อลิชาจะส่งคนมาขัดขวางอัศนัยเพื่อให้ยุติการกระทำดังกล่าว รวมถึงเข้ามาเป็นผู้ขัดขวางเองด้วยในตอนท้ายเรื่อง กระนั้นอลิชาก็ไม่สามารถกอบกู้ธุรกิจของตนเองบนผืนแผ่นดินเวียดนามได้ กลายเป็นโนนลาที่สามารถทำให้ชาวเวียดนามหันกลับมานิยมใส่ชุดประจำชาติได้อีกครั้งหนึ่งด้วยความช่วยเหลือของอัศนัย ดังความว่า “มันเป็นช่วงเวลาที่มีเมืองหลวงแห่งเวียดนามได้เปี่ยมไปด้วยสีสันของชุดอาวุธจากหลากหลายห้องเสื้อ ตั้งแต่ห้องเสื้อระดับรากหญ้าไปจนถึงกิจการขนาดใหญ่” (สุริยาทิศ, 2556, น.144) และที่ว่า “เธอกลับคืนสู่ชีวิตธรรมดาสามัญเด็กอีกครั้ง เช่นสังคมที่กลับคืนสู่กลิ่นอายวัฒนธรรมดั้งเดิม ลูกค้าทั้งชาวเวียดนามและชาวต่างประเทศยังคงเดินเข้าออกร้านคุณเกมทั้งวัน” (สุริยาทิศ, 2556, น.272) เหตุการณ์ต่างๆ ในเรื่องทำให้ตัวละครทั้งสองรักกันที่สุดในท้ายนี้ ในตอนท้ายเรื่องอัศนัยจึงกลายเป็นผู้ให้ ขณะที่โนนลากลายเป็นผู้รับ

แม้จะช่วยให้เห็นโครงสร้างของการดำเนินเรื่องภายในนวนิยายเรื่อง *เมืองเสนาหา* ดังที่ได้กล่าวไป กระนั้นผังการแสวงหาที่ยังอิงอยู่กับเนื้อเรื่องตามที่ปรากฏเป็นหลัก การใช้แนวคิดสัญศาสตร์โครงสร้างศึกษานวนิยายในฐานะที่เป็นตัวบ่งชี้สามารถกระทำได้ด้วยวิธีสัญศาสตร์ โดยกำหนดอรรถลักษณะหนึ่งคู่ซึ่งเป็นคู่แย้งหลัก ดังเช่นใน *เมืองเสนาหา* ซึ่งเป็นเรื่องราวการกอบกู้การใส่ชุดประจำชาติเวียดนามในฐานะที่เป็นอัตลักษณ์ชาติท่ามกลางกระแสแฟชั่นที่ไหลไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ จะได้คู่แย้งหลักระหว่าง “ไหลไปตามโลกาภิวัตน์” และ “ยืนหยัดในอัตลักษณ์ชาติ” จากคู่แย้งหลักนี้จะเหนี่ยวนำให้

เกิดคู่แข่งที่ไขว้สลับกับคู่แข่งแรก คือ “ไม่ไหลไปตามกระแสโลกาภิวัตน์” และ “เหยียด/ทำลายอัตลักษณ์ชาติ” จากคู่แข่งเหล่านี้จะเกิดเป็นระบบสี่ขั้วของสี่เหลี่ยมสัญลักษณ์ ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2 นวนิยายเรื่อง *เมืองเสนาหา* กับการพิจารณาด้วยสี่เหลี่ยมสัญลักษณ์

สี่เหลี่ยมสัญลักษณ์จากนวนิยายเรื่อง *เมืองเสนาหา* ข้างต้นเผยให้เห็นถึงระบบความคิดที่แฝงอยู่ในนวนิยายเรื่องนี้ กล่าวคือ ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ที่แผ่ขยายเข้าไปในเวียดนามผ่านรูปลักษณ์ของแฟชั่นชุดขนสัตว์ซึ่งเข้ามาแทนที่ชุดประจำชาติ ตัวละครที่ยืนหยัดในอัตลักษณ์ของชาติตนและไม่ไหลไปตามกระแสโลกาภิวัตน์เช่น โนนลา คุณเกม และฮาลอง ครอบครัวเจ้าของร้านกาแฟ แม้จะต้องประสบปัญหาในตอนต้นเรื่อง แต่สุดท้ายการยืนหยัดในอัตลักษณ์ชาติเวียดนามและไม่ไหลไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ก็ทำให้สามารถดำเนินธุรกิจร้านตัดชุดอ่าวสายและขายของที่ระลึกพร้อมกับดำรงอัตลักษณ์ชาติเวียดนามในรูปของชุดประจำชาติไว้ได้ นอกจากนี้ อัศนัยซึ่งเป็นตัวละครไทย แม้ว่าจะเป็นน้องแท้ๆ ของอลิชา แต่การที่ตัวละครนี้ไม่สนับสนุนธุรกิจเสื้อผ้าร้านนมตราของพี่สาวตนเองโดยไม่ยอมเป็นนายแบบให้ ดังความว่า “ผมไม่ยอมเป็นแขนขาให้วรมันตรา ผมไม่เคยนิยมสิ่งที่พี่สาวผมทำ ไม่เลยสักนิด” (สุริยาทิศ, 2556, น.94) และที่ว่า “ผมจะไม่ยอมเป็นเครื่องมือของพี่ ผมเป็นนักแสดง ไม่ใช่ นายแบบ และผมไม่ต้องการเห็นที่นี้เปลี่ยนแปลงจนดูแย่มากกว่านี้” (สุริยาทิศ, 2556, น.43) ถือเป็นการไม่ไหลไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ อีกทั้งการที่อัศนัยใส่ชุดประจำชาติเวียดนามระหว่างไปเที่ยวยังสถานที่ต่างๆ และบันทึกภาพวิดีโอเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ตยังถือได้ว่าเป็นการยืนหยัดในอัตลักษณ์ชาติเวียดนามที่โนนลาพยายามกอบกู้ขึ้นมา กล่าวได้ว่าการไม่ไหลไปตามกระแสโลกาภิวัตน์และยืนหยัดในอัตลักษณ์ชาติทำให้ตัวละครเหล่านี้มีความสุขในชีวิตตอนท้ายเรื่อง

ในทางตรงกันข้าม ตัวละครที่ไหลไปตามกระแสโลกาภิวัตน์พร้อมทั้งเหยียดหรือทำลายอัตลักษณ์ชาติเวียดนามก็คือ อลิชา การที่เธอมาเปิดร้านนมตราในนครโฮจิมินห์โดยนำกระแสแฟชั่นชุดขนสัตว์มาเผยแพร่เป็นการไหลไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ ดังความว่า “ห้องเสื้อวรมันตราที่มีสาขาโด่งดังอยู่ในเมืองไทยกว่าหกสาขา และเพิ่งสร้างสาขาที่เจ็ดมาบุกตลาดแฟชั่นเวียดนามเพียงสามเดือนเศษ แต่กลับกวาดผู้คนเข้าร้านมากมายราวกับใช้เวทมนตร์” (สุริยาทิศ, 2556, น.16) กระแสโลกาภิวัตน์อันปรากฏผ่านการแต่งกายด้วยแฟชั่นชุดขนสัตว์เป็นผลมาจากการที่อลิชา “ใช้เวลาศึกษา เหน็ดเหนื่อยกับการโปรโมตกว่าค่อนปี... ต้องอาศัยกระแสของ ซีรีส์ตะวันตก ต้องจ้างนางแบบชื่อดังจากหลายประเทศ จ้างดีไซเนอร์ค่าตัวแพง” (สุริยาทิศ, 2556, น.129) อันเป็นการ “ตามกัน” กระแสวัฒนธรรมของชาติตะวันตก นอกจากนี้ ผู้แต่งยังสร้างให้ตัวละครนี้ใช้ถ้อยคำที่แสดงการเหยียดอัตลักษณ์ความเป็นเวียดนามหลายครั้ง ดังในความว่า “ฉันไม่ชอบรสนิยมโบราณ และเธอก็เป็นแบบนั้นเสียด้วยสิ เธอคงใส่ชุดอ่าวสายเฉิดฉายไปกับเขาด้วย คิดว่าอะไรเก๋ๆ มันจะจรรโลงสายตาของคนทั้งโลกนั่นสิ” (สุริยาทิศ, 2556, น.89) หรือในข้อความว่า “เห็นนังงูพิษนี่มันสวมชุดคร่ำครีแล้วถึงกับหลงเลยหรือ ไอ้อัศนัย แกมันเห็นผู้หญิงดีกว่าพี่” (สุริยาทิศ, 2556, น.248) อีกทั้งผู้แต่งยังสร้างให้ตัวละครอลิชาเหยียดอัตลักษณ์ความเป็นไทยด้วย ดังข้อความตอนที่กล่าวถึงชุดไทยว่า “งานทอมือ ของโบราณ ไร้ประสิทธิภาพ...สวยสิ สวยแบบคร่ำครี สวยแบบที่เรียกว่า สวยจอมปลก” (สุริยาทิศ, 2556, น.270-272) ความที่ตัวละครอลิชาไหลไปตามกระแสโลกาภิวัตน์และเหยียดหรือทำลายอัตลักษณ์ชาติทำให้ธุรกิจของเธอในเวียดนามอยู่ในสภาพ “ไม่เหลืออะไร” (สุริยาทิศ, 2556, น.252) รวมทั้งทำให้ธุรกิจของเธอที่เมืองไทย “ถูกแอนตี้จากสังคม” (สุริยาทิศ, 2556, น.273) กล่าวได้ว่า การไหลไปตามกระแสโลกาภิวัตน์และเหยียดหรือทำลายอัตลักษณ์ชาติทำให้อลิชา “ไม่มีที่ยืน” ในที่สุด

ส่วนตัวละครที่ไหลไปตามกระแสโลกาภิวัตน์และยืนหยัดในอัตลักษณ์ชาตินั้นหมายความว่า เป็นตัวละครที่มีพฤติกรรมแบบเดียวกับกระแสโลกาภิวัตน์ในตอนแรก แต่สุดท้ายก็กลับไปยืนหยัดในอัตลักษณ์ชาติ ตัวละครที่มีคุณลักษณะ

ดังกล่าวคือพริสราและเหวียน พริสราเป็นคนรัก (ที่กำลังจะหมั้น) ของอัครนัย เธอมาเที่ยวเวียดนามกับอัครนัยเพราะต้องการมาถ่ายแบบให้ร้านวรมันตรา โดยนัยนี้พฤติกรรมของเธอเป็นการสนับสนุนการไหลไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ ทั้งยังเห็นได้ชัดเจนจากเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายที่เธอใช้ “นี่ไงอัครนัย ผ้าพันคอของวาเลนเซีย กระเป๋าที่วางตรงนั้นของวาเลนเซียก็ มันไม่สวยหรือไงคะ” (สุริยาทิศ, 2556, น.28) เมื่ออลิชาตัดสินใจไม่จ้างพริسرائมาเป็นนางแบบร้าน พริสราจึงเป็นคนเปิดโปงเรื่องที่อลิชาเหยียดอัตลักษณ์ชาวเวียดนามผ่านชุดประจำชาติ ในวันที่เธอเปิดโปงอลิชาต่อหน้าสื่อมวลชนนั้น ผู้แต่งได้บรรยายไว้ว่า “พริสราสวมชุดอ่าวสายสีฟ้าสดใส โดดเด่นอยู่ในเฟรมของกล้อง ดิจิทัลในมือของสื่อมวลชนทุกคนยามนี้” (สุริยาทิศ, 2556, น.245) การแต่งกายด้วยชุดอ่าวสายของพริสราถือเป็นการยื่นหยัดใน อัตลักษณ์ชาติของเวียดนาม ขณะเดียวกันก็เป็น การหยุดกระแสโลกาภิวัตน์ที่แสดงผ่านแฟชั่นชุดชนสัตว์ที่เธอใส่ตอนแรกด้วยในที่ ตัวละครอีกตัวหนึ่งที่มีคุณลักษณะเดียวกันนี้คือเหวียน เพื่อนของโนนลา แม้ตอนแรกเธอจะครอบครองชุดชนสัตว์จากร้านวรมันตรา ดังปรากฏในความว่า “โนนลาหันกลับไปยิ้มให้เหวียน ก่อนจะมองไปที่ชุดชนสัตว์ที่ยืมจากห้องเสื้อวรมันตราที่แขวนอยู่ด้านหลังอีกฝ่าย” (สุริยาทิศ, 2556, น.55) แต่ตอนท้ายเรื่อง เหวียนก็ได้ช่วยเหลือโนนลาโดยการขับรถพาโนนลาและอลัน หลานชายของอัครนัยหนีไปจากอลิชา อันเป็นส่วนหนึ่งของแผนที่อัครนัยวางไว้หลังจากเสร็จสิ้นการแถลงข่าวเรื่องอลิชา (สุริยาทิศ, 2556, น.250-252) อันอาจนับเนื่องได้ว่าเป็นการสนับสนุนการยื่นหยัดในอัตลักษณ์ชาติที่โนนลาเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงและมีอัครนัยเป็นผู้สนับสนุน การที่ตัวละครทั้งสองปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในตอนท้ายเรื่องดังที่กล่าวมานั้นเน้นให้เห็นถึงความสำคัญของการยื่นหยัดในอัตลักษณ์ชาติท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ที่ทำให้สังคมเปลี่ยนแปลงไป

การใช้ฝั่งการแสวงหาและสื่หะเลียมศาสตร์เพื่อวิเคราะห์ให้เห็นโครงสร้างของความหมายในนวนิยายเรื่อง *เมืองเสนาห์* ดังที่กล่าวมาข้างต้นเผยให้เห็นถึงความหมายที่นวนิยายนำเสนอ กล่าวคือ แม้จะใช้โครงเรื่องแบบนวนิยายพาฝันทั่วไป แต่ *เมืองเสนาห์* นำเสนอเรื่องราววิกฤตอัตลักษณ์ชาติเวียดนามอันแสดงผ่านความเสื่อมคลายการใส่ชุดอ่าวสาย วิกฤตดังกล่าวเป็นผลมาจากการรุกคืบทางวัฒนธรรมตามกระแสโลกาภิวัตน์ที่ไหลบ่าเข้าสู่ประเทศเวียดนาม ท่ามกลางวิกฤตนั้น การกอบกู้อัตลักษณ์ชาติถือเป็นวิธีสำคัญที่จะช่วยยื่นหยัดความเป็นชาติของตนและทำให้แต่ละคนภาคภูมิใจได้ ส่วนผู้ที่ไหลไปตามกระแสแห่งโลกาภิวัตน์ ไม่ยื่นหยัดหรือภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ชาติ ซ้ำยังเหยียดหรือทำลายอัตลักษณ์นั้นด้วย ในที่สุดก็จะกลายเป็นผู้ที่ไม่สามารถอาศัยอยู่บนผืนแผ่นดินได้

4.2 ความหมายของโครงสร้างใน *เมืองเสนาห์*

แม้นวนิยายเรื่องหนึ่งๆ จะเล่าเรื่องราวของตัวละครโดยใช้ฉากในโลกภายนอก กระนั้นความหมายที่สื่อในเรื่องเล่าไม่ได้ลอกเลียนโลกของความเป็นจริงภายนอก หากแต่เรื่องเล่าจำลองโครงสร้างบางอย่างมาจากอุดมการณ์ทางสังคมซึ่งมีตัวตนอยู่ในโลกภายนอก พรรศนะเช่นนี้ช่วยให้เชื่อมโยงระบบปิดของเรื่องเล่าเข้ากับพื้นที่เปิดของสังคมและวัฒนธรรม โดยสามารถหลีกเลี่ยงหลุมพรางของการถ่ายสะท้อนเชิงเนื้อหาและกับดักของการตีความที่ยึดเจตนาของผู้สร้างเป็นแนวทางชี้แนะ (นาพพร ประชากุล, 2552, น.257) ในทำนองเดียวกัน แม้ *เมืองเสนาห์* จะเล่าเรื่องราวโดยมีนครโฮจิมินห์ในเวียดนามเป็นฉากท้องเรื่องที่สำคัญ กระนั้นเมื่อพิจารณาด้วยคติบูรพนิยมแล้ว ความหมายที่สื่อในเรื่องนี้กลับนำเสนอให้เห็นถึงความสำคัญของไทยในสถานะที่ “เหนือกว่า” ขณะเดียวกันก็นำเสนอภาพแทนเวียดนามในสถานะที่ “ด้อยกว่า” ดังจะกล่าวได้ต่อไปนี้

จุดเริ่มต้นที่ทำให้อัครนัยและโนนลาได้มาพบกันคือเหตุการณ์ที่โนนลาโดนขโมยของแล้ววิ่งไล่ตามขโมยนั้นไป อัครนัยเห็นเหตุการณ์เข้าจึงวิ่งไปช่วยโดยไม่สนใจพริสรา “ชายหนุ่มดึงแว่นกันแดดสีขาที่เหน็บไว้ที่กระเป๋าเสื้อขึ้นสวม ก่อนจะรีบพุ่งตัวออกมาจากจุดที่ยืน ท่ามกลางความงุนงงของหญิงคนรักที่นั่งมองตามหลังอย่างตกตะลึงพริ้งเพริด” (สุริยาทิศ, 2556, น.21) เวียดนามกลายเป็นดินแดนที่แปลกประหลาดหรือน่าพิศวง (exoticized) ในสายตาของตัวละครไทยอย่างพริสราดังที่ว่า “ตะลึงพริ้งเพริด” ในลักษณะเดียวกันกับที่ตะวันตกมองตะวันออก ขณะเดียวกันก็กลายเป็นดินแดนแห่งการผจญภัยของตัวละครชาวไทยเช่นอัครนัย การที่ตัวละคร “ดึงแว่นกันแดดสีขาที่เหน็บไว้ที่กระเป๋าเสื้อขึ้นสวม” ให้ภาพแบบ “พระเอก” ที่พบได้ในละครหรือนวนิยายพาฝันทั่วไป ขณะที่เวียดนามเป็นฉากที่เอื้อให้อัครนัยได้แสดงบทบาทผู้ช่วยเหลือโนนลาจากขโมยดังความว่า “เสียงโอดครวญของโจรเขลาสิ้นระงม ก่อนที่ชายในมาดพระเอกรูปงามจะบรรเลงเพลง ‘ถีบ’ ‘กระทืบ’ และ ‘หมัด’ เป็นเมตเลย์มาราธอน” (สุริยาทิศ, 2556, น.23) บทบาทผู้ช่วยเหลือในสถานการณ์ดังกล่าวนี้ยังสามารถโยงเข้ากับความเป็นพระเอกละครไทยของอัครนัยได้ นอกจากนี้ยังสามารถโยงเข้ากับความหมายหลักของเรื่องด้วยอีกทางหนึ่ง กล่าวคือ การที่อัครนัยเป็นผู้ช่วยโนนลา กอบกู้ความนิยมการใส่ชุดอ่าวสายดังที่ได้วิเคราะห์ไปตอนต้นตอกย้ำสถานะผู้ช่วยเหลือของอัครนัย โดยนัยนี้อาจกล่าวได้ว่านวนิยายเรื่อง *เมืองเสนาห์* นำเสนอภาพของประเทศไทยเป็น “พระเอก” ผ่านตัวละครอัครนัยที่ต้อง

กลายเป็นผู้ช่วยเหลือซึ่งนับได้ว่าเป็นสถานะที่ “เหนือกว่า” ขณะที่นำเสนอภาพของเวียดนามในฐานะ “นางเอก” ผ่านโนนลา ให้กลายเป็นผู้รับการช่วยเหลือ ซึ่งเป็นสถานะที่ “ด้อยกว่า”

นอกจากนี้ ความเป็นดินแดนที่นำแปลกประหลาดหรือนำพิศวงของเวียดนามยังได้รับการตอกย้ำผ่านเนื้อความตอนที่กล่าวถึงทะเลทรายในเวียดนาม ดังความว่า “ทะเลทราย คือสิ่งที่อัครนัยพยายามทบทวนว่ามันมีอยู่จริงหรือ ทะเลทรายในเวียดนาม ผืนทรายสีแดงที่เขากำลังเหยียบยืนอยู่ ณ เวลานี้ คือประสบการณ์นอกตำราที่เขาไม่เคยผ่านตามาก่อน. . .เขาไม่เคยรู้ว่าประเทศนี้ ยังมีธรรมชาติสีแดงรอให้เขาตื่นตาตื่นใจ” (สุริยาทิศ, 2556, น.132) นวนิยายเรื่องนี้สร้างภาพให้ตัวละครชาวไทย เช่นอัครนัยได้เป็นผู้ค้นพบความงามอันน่าพิศวงที่อยู่ในเวียดนามแต่ไม่เคยอยู่ในการรับรู้มาก่อน ความน่าพิศวงของเวียดนามนั้นยังได้รับการกล่าวถึงในตอนบรรยายเกี่ยวกับความงามของชุดประจำชาติ ดังในความว่า

หลังแว่นกันแดดสีชา บุษบทอดมองหญิงสาวในชุดอ่าวสายสีเหลืองอมส้ม. . .นี่คือภาพธรรมชาติที่หาดูได้ยาก มนุษย์เรากลัวถูกแค้นด้วยอารมณ์ใหม่ๆ เสมอ ขณะคิดอัครนัยก็หลุบตามองชุดที่ตนเองสวมใส่เป็นครั้งแรกในชีวิต เขารู้สึกได้ถึงพลังอำนาจบางอย่างในอารมณ์ตัวนี้ มันมิใช่อำนาจบาตรใหญ่ แต่เป็นกลิ่นอายบางอย่างที่หายไปจากโลกสมัยนี้ เขาบอกไม่ถูกว่าเพราะเหตุใดจึงรู้สึกเปลี่ยนเป็นคนละคน ทั้งที่ใส่แค่เสื้อกุยเฮงสีกรมท่ากับกางเกงขายาวโปร่งสบาย

(สุริยาทิศ, 2556, น.118)

หรือในข้อความที่ว่า “กล้องดิจิทัลจับภาพสาวสวมชุดอ่าวสายสีหวาน ท่ามกลางความสงสัยของคนถ่ายว่าโนนลานำเสื้อฝ้ามาก็ชุดกันแน่ ทุกชุดที่เธอหยิบมาสวม มันคือภาพความงามคล้ายจิตรกรรมบนเรือนร่างมนุษย์ มันเป็นสิ่งที่ประดังไว้ซึ่งเกียรติ ศักดิ์ศรี และความเป็นชาติที่เขาอาจจะหาดูได้แค่ที่นั่นเท่านั้น” (สุริยาทิศ, 2556, น.130) จะเห็นได้ว่า นวนิยายเรื่องนี้กล่าวถึงความน่าพิศวงของภูมิประเทศในเวียดนามในลักษณะคู่ขนานไปกับความน่าพิศวงของชุดประจำชาติที่ตัวละครเอกสวมใส่ จากการค้นพบความงามอันน่าพิศวงดังกล่าวนำไปสู่การชื่นชมความงาม และในที่สุดก็นำไปสู่การครองรักระหว่างตัวละครเอกฝ่ายชายซึ่งเป็นชาวไทยเช่นอัครนัย กับตัวละครเอกฝ่ายหญิงซึ่งเป็นชาวเวียดนามเช่นโนนลา ดังความว่า “บัดนี้การรอคอยของเธอสิ้นสุดลงแล้ว. . .แล้วอัครนัยก็กลับมาอยู่เวียดนาม อยู่เคียงข้างผู้หญิงที่เขารัก สนุกไปกับการสวมชุดโบราณประยุกต์จนโด่งดังมีชื่อเสียง เป็นเหตุให้กลุ่มอนุรักษ์นิยมในการเผยแพร่วัฒนธรรมของชาวเวียดนามให้เป็นที่รู้จักในประชาคมอาเซียนและทั่วโลก” (สุริยาทิศ, 2556, น.282-284) หากพิจารณาด้วยคติบูรพนิยมที่ว่า “โลกตะวันออกเป็นพื้นที่สำหรับค้นหาประสบการณ์ทางเพศที่ไม่อาจหาได้ในยุโรป” (Said, 2003, p.,l.190) การที่อัครนัยค้นพบความงามอันน่าพิศวงของภูมิประเทศในเวียดนามควบคู่กับความน่าพิศวงของชุดประจำชาติและนำไปสู่การครองรักระหว่างอัครนัยและโนนลาสะท้อนให้เห็นว่า เวียดนามเป็น “โลกตะวันออก” ที่ตัวละครไทยสามารถค้นหาประสบการณ์ทางเพศ (ในที่นี้คือการครองรัก) ได้อย่างประสบความสำเร็จ การเลิกรากันระหว่างอัครนัยและปริสรา ดังในความว่า “ผมละอายนะที่รักคุณไม่พอ บางที จุดเริ่มต้นของเรามันอาจผิดมาตั้งแต่แรก ผมเองก็แยที่ประคับประคองรักเราไว้ไม่ได้” (สุริยาทิศ, 2556, น.262) อันสื่อให้เห็นถึงการไม่ประสบความสำเร็จในความรักรัสนั้นสื่อถึงความ เป็น “ตะวันตก” ของไทยที่ทำให้ตัวละครไม่อาจหาประสบการณ์ทางเพศได้ในดินแดนของตน ทั้งยังช่วยตอกย้ำความเป็น “ตะวันออก” ของเวียดนามด้วยอีกทางหนึ่ง โดยนัยนี้ “ไทย” จึงอิงอยู่กับความเป็นชาย (masculinity) ผ่านตัวละครอัครนัย ทั้งโดยบทบาทพระเอกของเรื่อง สถานะความเป็นพระเอกละครของเขา บทบาทความเป็นผู้ช่วยเหลือโนนลา และผู้ได้ครองรักกับโนนลา ซึ่งล้วนเป็นสถานะที่ “เหนือกว่า” ทั้งสิ้น ขณะที่ “เวียดนาม” ก็อิงอยู่กับความเป็นหญิง (femininity) ผ่านตัวละครโนนลา ทั้งโดยบทบาทนางเอกของเรื่อง บทบาทผู้รับความช่วยเหลือ และผู้เป็นคนรักของอัครนัย ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นสถานะที่ “ด้อยกว่า” อย่างสิ้นเชิง

5. บทสรุป

การเรียนรู้และทำความเข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างประเทศต่างๆ ในภูมิภาคอาเซียนนั้นว่ามีความสำคัญสำหรับการก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน การสร้างสรรค์วรรณกรรมภายใต้แนวคิด “เพื่ออาเซียน” แม้จะนับเป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถทำให้คนในชาติต่างๆ ของอาเซียนสามารถเรียนรู้และทำความเข้าใจซึ่งกันและกันได้ กระนั้นก็ยังมิควรพิจารณาเกี่ยวกับความหมายที่แฝงอยู่ในโครงสร้างของวรรณกรรม ดังกรณีศึกษาจากนวนิยายเรื่อง *เมืองเสน่ห์หา* ที่แม้จะนำเสนอเรื่องราวระหว่างตัวละครไทยและเวียดนามซึ่งมีปฏิสัมพันธ์กันในยุคโลกาภิวัตน์ พร้อมกับที่สร้างสรรค์ภายใต้แนวคิด

“เพื่ออาเซียน” อันสอดรับกับการก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียนที่จะมาถึงในปี พ.ศ.2558 แต่ที่สุดแล้วความหมายของนวนิยายเรื่องนี้กลับเป็นผลมาจากการประกอบสร้างความเป็นไทยตามตรรกะของ “โลกตะวันตก” ที่ยก “ไทย” ให้อยู่ในสถานะที่ “เหนือกว่า” ขณะเดียวกันก็ประกอบสร้างภาพแทนให้ “เวียดนาม” อยู่ในสถานะที่ “ด้อยกว่า” ความหมายของนวนิยายเรื่อง *เมืองเสนาหา* อาจสรุปได้ว่าเป็นผลมาจากการประกอบสร้างความเป็นไทยตามตรรกะของ “โลกตะวันตก” ขณะเดียวกันก็ประกอบสร้างภาพแทนเวียดนามให้กลายเป็นตะวันออก หรือก็คือ “ความเป็นอื่น” (otherness) จากความเป็นไทยตามตรรกะของคติบูรพนิยม

การประกอบสร้างความเป็นอื่นให้กับเวียดนามในนวนิยายเรื่อง *เมืองเสนาหา* ดังที่กล่าวมาข้างต้นนับว่าขัดกับวิสัยทัศน์อาเซียน เพราะการสร้างเรื่องราวให้ตัวละครจากชาติหนึ่งอยู่ในสถานะที่เหนือกว่าตัวละครอีกชาติหนึ่งย่อมไม่อาจนำไปสู่ความเป็นวงกลมฉันท์ หุ่นส่วนเพื่อการพัฒนา หรือแม้แต่ชุมชนแห่งสังคมที่เอื้ออาทรได้ตามที่วิสัยทัศน์อาเซียนต้องการจะบรรลุ อีกทั้งความเป็นอื่นนั้นคงไม่อาจนำไปสู่ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและการเรียนรู้ซึ่งกันและกันภายใต้แนวคิด “เพื่ออาเซียน” ดังที่นวนิยายเรื่องนี้ต้องการได้ ไม่ว่าจะความเป็นอื่นที่นวนิยายเรื่องนี้ประกอบสร้างขึ้นมาจะเป็นสิ่งที่ผู้แต่งตั้งใจหรือไม่ก็ตาม

6. บรรณานุกรม

- [1] วิทย์ บัณฑิตกุล. (2555). *รู้จักประชาคมอาเซียน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สถาพรบุ๊คส์.
- [2] *ประชาคมอาเซียน*. (2555, พฤศจิกายน 26). ค้นเมื่อ มีนาคม, 20, 2556, จาก <http://www.mfa.go.th/asean/contents/files/asean-media-center-20121126-190330-788160.pdf>
- [3] ลักษณะจันทร์ เลหาพันธุ์. (2555). คำนิยม. *รักในม่านฝน*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- [4] นพพร ประชากุล. (2552). คำนำเสนอใน *แล่นเรือ เถื่อนหนัง เล่มสอง “สัญลักษณ์โครงสร้างกับการวิจักษ์ภาพยนตร์”*. *ยกอักษร ย้อนความคิด เล่ม 2 ว่าด้วยสังคัมศาสตร์และมนุษยศาสตร์* (น.235-262). กรุงเทพฯ: วิชาษา.
- [5] Said, E.W. (2003). *Orientalism*. New York: Vintage Books.
- [6] Hall, S., (Ed.). (1997). *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*. London: Sage in association with the Open University.
- [7] ธเนศ วงศ์ยานนาวา. (2551). *เพศ: จากธรรมชาติ สู่วิถีธรรม จนถึงสุนทรียะ*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- [8] อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2552). *คิดอย่างมิเชล ฟูโกต์ คิดอย่างวิพากษ์: จากวาทกรรมของอัตบุคคลถึงจุดเปลี่ยนของอัตตา*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- [9] สุรเดช โชติอุดมพันธ์. (2551, มกราคม-มิถุนายน). บทบรรณาธิการ: วาทกรรม ภาพแทน และอัตลักษณ์. *วารสารอักษรศาสตร์*, 37 (1), 1-15.
- [10] สุริยาทิต. (2556). *เมืองเสนาหา*. กรุงเทพฯ: มายดรีม.